

BES^eDA

E L E K T R O N S K A   K N J I G A

Ivan Cankar

Pohujšanje
v dolini
šentflorjanski

Farsa v treh aktih

O M N I B U S

BESEDA

Ivan Cankar

POHUJŠANJE V DOLINI

ŠENTFLORJANSKI

Farsa v treh aktih

To izdajo pripravil

Franko Luin

franko@omnibus.se

ISBN 91 -7301 -041 -3

---

beseda@omnibus.se

www.omnibus.se/beseda

OSEBE IN OBRAZI

Krištof Kobar, imenovan **Peter**; umetnik in razbojnik. Njegov obraz je obrit, svetel in prijeten. Redi in debeli se od akta do akta. Tudi ob prvem nastopu, ko je še popotnik in rokovnjač, ni oblečen capinsko; kuštravo frizuro ima in pisano pentljo okoli vratu. Patetičen ni Peter nikoli; v vseh njegovih besedah, tudi v resnih, je ironija in humor; spozabi se edino v drugem aktu za en sam trenutek, pa se takoj vzdrami.

Jacinta popotnica, družica njegova, je lepa brez primere. Ljubezniva, ljubeča, svojeglavna, brezpokojna, vsega željna in vsega sita ženska od frizure do šolnov. Tako je oblečena in take so njene kretnje, da je razumljivo poželenje rodoljubov; ampak vsa njena koketnost ni hladno preiščljena, temveč izvira nezavedno iz polne ženske nature.

Župan je častivreden, debel in rdeč rodoljub; tudi v najnevarnejših trenutkih ne izgubi svoje spoštljivosti; njegova govorica razodeva in vsa njegova zunanost priča, da visoko drži bandero doline šentflorjanske. Kolikor je hinavščine v njem, je popolnoma nedolžna; on verjame, kar govori.

Županja je rejena, gospodovalna in nečimrna, še zmerom greha vredna.

Dacar od vseh rodoljubov obsojeni grešnik doline šentflorjanske: suhljat je, rdečenos, vsaka njegova beseda je trnova, vsak pogled pravi: »Kaj misliš, da si ti kaj boljši? Poznam te!« — Zato je njegov srd do Petra najgloblji in njegovo ponižanje najbolj groteskno.

Dacarka je suho, jezikavo babišče

Ekspeditorica takisto.

Učitelj Šviligoj je po besedah Petrovih »čednost doline šentflorjanske«. On ne pozna grešnikov in jih ne sodi, zato ker sam ni grešnik; iskreno je rodoljuben, bogaboječ in nedolžen. V zunanosti svoji je šomašter stare sorte; v smolasti črni suknji hodi, naočnike ima, njegova beseda je zmerom resna, modra in poučljiva.

Notar je izmed tistih notarjev, ki še tu tam žive izza starodavnih časov, kandidatom v spotiko; spodoben in črno, nekoliko starinsko oblečen, živ paragraf, pod katerim se skrivajo tihi grehi, kakor spomini na mladost.

Štacunar brkat in nekoliko zapit vaški oderuh.

Štacunarka, debela mati,

Cerkovnik, rejena, obrita, sladkostna neroda, in

Debeli človek, vaški policist in živa postava — so znane figure.

Popotnik je zelo mlad človek; v drugem aktu popolnoma razcapan, v tretjem pa oblečen v preohlapien frak in v predolge hlače in po frizersko počesan.

Zlodej je najbolj podoben zanemarjenemu diurnistu; nekoliko šepa, kakor tradicija priča; dolg je in

suh, globoko do beder mu padajo škrici. Njegov obraz, koščen in kozjebrad, je zmerom kisel in zlovoljen; glas njegov, posebno v dialogih s Petrom, je plah in jokav.

Vrši se farsa v dolini šentflorjanski ob današnjih časih.

PRVI AKT

V županovi krčmi, ki je opremljena, kakor so opremljene gosposke krčme na deželi. Na levi vhod iz veže, zadaj, za stopnico višje, duri v izbo, na desni okno. V ozadju: na levi velika peč s klopjo, na desni dolga miza.

1. PRIZOR

Za mizo sede rodoljubi iz doline šentflorjanske: notar, dacar, štacunar, cerkovnik, županja, ekspeditorica itd. Župan stoji. Vsi so ogorčeni in delajo hude obraze.

Županja Ampak taka reč!

Ekspeditorica Joj, taka reč!

Dacar Hudo čudna reč!

Župan Ti pa kar molči, gobezdalo dacarsko, ki samo nisi nič boljše! ... Torej, ljudje božji, tako in tako! Vse kaže in mnogotera znamenja pričajo, da se je prikradlo pohujšanje v dolino šentflorjansko. Tam si je postlalo, ob potoku, v tistem brlogu, ki je bil od nekdanj pribežališče vsega smradljivega. Pravi, da mu je Peter ime in da je umetnik. Že to je črno znamenje! Doline šentflorjanske ni blagoslovil Bog zato, da bi re dila in pitala umetnike, tatove, razbojnice in druge postopače! Dolina šentflor-

janska je živela brez umetnikov doslej, pa bo izhajala tudi poslej! Mi vemo, kar vemo: da je umetnost zakrpana suknja nečistosti in drugih nadlog!

Vsi *kimajo z žalostnimi obrazi.*

Dacar *zacmoka*

Zdaj pa k ženski!

Župan *ga ošvrkne s hudim pogledom*

Saj vem, nakaza, da v mislih prešuštvuješ! ... Naj bi že bil umetnik in postopač, ljubi moji — kmalu bi poginil, kakor je postava božja! Sramežljivo in tišje. Ampak ni sam!

Vsi povesijo oči

Županja Taka reč!

Ekspeditorica O, taka reč!

Dacar Hudo čudna reč!

Župan Zdaj pa nastane vprašanje, ljubi moji: kako bi se dolina šentflorjanska uprla pohujšanju? Sovražnik je blizu, je že za plotom! Nečistost se je spečala z umetnostjo in obadva sta napovedala hudo vojsko našim rodoljubnim in drugim čednostim. Kaj je zdaj naša dolžnost, ljubi moji? Zidajmo in popravimo trdnjavo, dokler je čas, zastražimo okope, nabrusimo bridke sablje! Ne — o, ne! — duh tujinstva ne bo skrunil naših svetinj! Podajmo si roke, prisezimo!

Dacar *vzdigne roko*

Prisežem!

Župan Čemu pa ti vzdiguješ dolgo svojo roko, nečistost? Zadnji boš, ne prvi! ... Zato bi rekel in bi svétoval,

da ustanovimo pri tej priči sveto družbo, tako rekoč telesno stražo doline šent florjanske. In jo imenujmo »družbo različnih čednosti«! Na delo tedaj, ker resnobni so dnovi.

Sede.

Štacunar Pa recimo, da bodi župan predsednik.

Vsi Župan bodi predsednik!

Dacar Kdo bo blagajnik?

Županja Ti že ne, motovilo pijano!

Notar *županu*

Jaz bi pa le rad vedel, kakšna je tista ženska in kaj počenjata, ko sta samá v brlogu! Lažje bi človek govoril, če bi vedel kako in kaj.

Župan Pravijo, da je lepa.

Županja Kdo pravi?

Ekspeditorica Greh ni bil nikoli lep.

Župan Zato pa smo poslali učitelja Šviligoja ...

Dacar Zakaj njega?

Župan Vem, da bi te gnale tja skomine, nesnaga ... Poslali smo učitelja Šviligoja, ker je najbolj nedolžen; zato da prevoha in poizve, kakšne so tiste nečistosti, ki jih uganja pohujšanje v brlogu ... Ták je vsake vojske začetek.

Štacunar Pa le morda ni bilo prav, da smo poslali učitelja Šviligoja. Nedolžen je že, ampak je treba tudi bistre pameti.

Cerkovnik Ne le pameti, tudi pobožnosti je treba. Trdna vera je sovražnik vsega pohujšanja.

- Notar** Ampak treba je tudi in še najbolj znanja v postavah in paragrafih! Kdo bi obsodil greh, če ne ve, kako bi sodil?
- Županja** Meni se zdi, da gre **ženski** beseda, kadar se govori o pohujšanju! Izkušena ženska vidi, kar je moškemu na vekomaj skrito.
- Ekspeditorica** Po mojih mislih pa bi bilo koristno, da ste poslali neizkušeno žensko: ona vidi, gleda — ne razume!
- Dacar** Torej pojdimo vsi!
- Vsi** *ogorčeni*
Nesnaga!
- Župan** Ne samo nedolžen, tudi star je že učitelj Šviligoj. Kadar se povrne ter nam razodene skrivnosti tega greha, ki se je prevalil v dolino šentflorjansko, ustanovimo družbo, kakor ukazujejo potreba, paragraf in postava!

2. PRIZOR

Prejšnji; učitelj Šviligoj pride in Zlodej za njim.

- Vsi** Kakšna je?
- Dacar** Kaj sta počela?
- Županja** *dacarju*
Nesnaga! ...
Šviligoju
Ampak, kaj sta počela?
- Vsi** Kaj sta počela?
- Učitelj** Kako bi pravil, rodoljubi, dragi moji, da bi ne zar-del? Tako je bilo, da se Bogu usmili ...
- Vsi** Kako je bilo?

- Dacar** Takega bi bili tja poslali, ki ima jezik razvozlan.
- Župan** Še prezgodaj boš prišel do nečistih misli! ... Ti, učitelj Šviligoj, pa govori!
- Učitelj** Najpoprej, ljubi moji, bi se mi zdelo ...
- Županja** Tak, kako je hilo? Kaj sta počela?
- Učitelj** Najpoprej, ne zamerite, da vam pokažem tega gospoda, ki je prišel z menoj. Pravi, da se piše Konkordat, da je s Francoskega in da je prišel študirat to našo dolino šentflorjansko, ki je znana in slavna po vsem svetu zaradi svojih rodoljubnih čednosti. Tam sem ga srečal na cesti in hudó je koprnel, da bi spoznal tako župana kakor županjo ter vse druge znamenite in zaslužne rodoljube!
- Zlodej se globoko prikloni.*
- Dacar** Ampak šepa!
- Župan** Ti šepaš na duši in na vesti! ... Vaš služabnik sem, cenjeni Konkordat!
- Županja** *Šviligoju*
Kako je bilo?
- Ekspeditorica** Tak povejte, povejte že!
- Cerkovnik** *voha po zraku*
Zdi se mi, da je zasmrdelo.
- Dacar** Po tvojih grehah, cerkovnik!
- Župan** *voha*
Tudi meni se zdi, da je zasmrdelo! Po žveplu in grehu zasmrdelo! Dacar, kaj si naredil?
- Dacar** *ogorčen*
Jaz nič, nocoj nič!

- Notar** Tam je bil učitelj Šviligoj, tam je gledal hude reči, pa je prinesel na suknji s seboj, nečistost prinesel ... Zini, učitelj Šviligoj!
- Učitelj Šviligoj stoji za mizo, Zlodej sede za peč.*
- Učitelj** *pripoveduje počasi in sramežljivo*
Težka je bila pot, ki sem jo hodil! Grem ob potoku, pridem do hiše, okno je svetlo ...
- Županja** Kaj je bilo v oknu?
- Vsi** Kaj je bilo?
- Učitelj** Grem trikrat mimo, na tak način, da nisem gledal tja, ker me je bilo sram.
Vsi pogledajo hudo.
- Štacunar** Tako je, če ni človek izkušen in pameten!
- Notar** Tako je, če paragrafov ne pozna človek!
- Cerkovnik** Tako je, če vere nima, da bi ga v sveto jezo gnala!
- Županja** Tako je, če se učitelji mešajo v nečistost!
- Dacar** Na dan s pohujšanjem!
- Vsi** *udarijo dacarja s pogledom*
Nesnaga!
- Učitelj** Trikrat torej sem šel mimo in sram me je bilo. Ko pa sem se tretjokrat vrnil, sem pogledal skozi okno ...
- Vsi** *se naslonijo na mizo.*
- Učitelj** In sram me je bilo!
- Dacar** *ves jezen*
Ali sta bila oblečena, ali ne?
- Učitelj** Zelo sta bila oblečena ... zelo! Ampak ona ...
- Vsi** Kaj z njo?
- Učitelj** Zdaj, cenjeni Konkordat, pa vi pripovedujte dalje, o vsem tistem, kar sva videla in slišala!

- Zlodej** *sramežljivo*
Težko je govoriti s čednostjo o nečednosti, s čistostjo o nečistosti! Zgodi se, ker je tako zapovedano! ... Šla sva mimo okna, ljudje krščanski, in okno je bilo svetlo, pa ne zagrnjeno. In sva pogledala, hm!
- Dacar** Tak, kaj?
- Zlodej** Na postelji ... je sedel potepuh umetnik ...
- Ekspeditorica** O!
- Zlodej** Na postelji je sedel, pravim. Postelja pa je bila na tleh, trda blazina.
- Županja** O!
- Zlodej** In v njegovem naročju ...
- Ekspeditorica** O!
- Zlodej** V njegovem naročju je sedelo dekle, kakršnega še nikoli nisem videl. Tako pohujšljivo, nadvse zapeljivo ...
- Dacar** Ali je bila oblečena?
- Zlodej** Precej! ... V njegovem naročju je sedela, noge navzkriž. Roké so bile gole; tudi vrat je bil gol; ves vrat, globoko; roke do ramen, visoko; in ves vrat ... res ... hm; polne roke, bele ... hm; lep vrat ...
- Županja** *županu*
Kam gledaš?
- Župan** Kam bi gledal? Nikamor ne gledam!
- Zlodej** In jo je stiskal ...
- Ekspeditorica** Kako jo je stiskal?
- Zlodej** Kakor je pač navada ... in nato sva šla ...

- Županja** *vsa ogorčena*
Šla? — Treba bi pač bilo, da bi za tak imeniten posel izbrali drugačne ljudi ... pripovedujeta, poglavitnih reči ne povesta.
- Dacar** *tudi ogorčen*
Postavila bi se bila k oknu, vsak na svojo stran, in bi gledala naskrivoma ... če bi se ona ozrla, ali če bi se on ozrl, pa bi počenila v senco in tiho čakala! Tako bi bil jaz storil in tako ti je bil dán ukaz, učitelj Šviligoj, neroda!
- Zlodej** *skesan*
Jaz sem nedolžen.
- Učitelj** Resnično, Konkordat je nedolžen! Ampak meni se je tako zdelo, ljubi moji, da je bilo greha in pohujšanja popolnoma zadosti in zadosti smradu ... Zares ne diši blago ...
in se ozre na Zlodeja, ki stoji poleg njega ter se urno in šepaje vrne k peči
- Župan** Vse od konca do kraja si moral pregledati in razodeti. Slabo, učitelj Šviligoj, si opravil svojo dolžnost!
- Učitelj** *povesi glavo*
Ukažite, pa se povrnem!
- Župan** Nikamor se ne boš zdaj vračal ... Kam pa ti, nesnaga dacarska?
Dacar se je tiho izmuznil proti durim in je izginil. Vsi vstanejo in gledajo proti durim.

3. PRIZOR

Prejšnji brez dacarja; cerkovnik

Cerkovnik Zvoniti sem pozabil!**Župan** Polnoč boš zvonil?**Notar** Še pismo bi pisal!**Župan** Ponoči boš tožil?**Štacunar** Pa malo na sprehod!**Župan** Ob uri strahov? ...*Ogorčen in prestrašen.*

Stojte; vi zvesti rodoljubi iz doline šentflorjanske! Stojte, pripravite se, branite se! Zakaj sovražnik, izkušnjavec, je že blizu, je že v izbi, je že v dušah! Iztegne obedve roke, gleda svečano proti stropu. Stran od tod, izkušnjavec, nevernik, stran iz tega kraja, stran iz doline šentflorjanske! ... Stojte, rodoljubi, in se nikamor ne ganite! Da izginejo in se razpuhtijo vse hude misli, pogledjte kvišku ter se pokrižajte!

*Zlodej se je bil obrnil k peči ter se stiska v kot.***Župan** Tudi vi se pokrižajte, cenjeni Konkordat!**Zlodej** *plah izza kota*

Ne morem ... desnica je otrpla, z levico bi bil greh!

Cerkovnik Čudne manire!**Notar** Čuden učenjak!**Učitelj** Čuden smrad!**Župan** *Zlodeju*

Tako pa se pokrižajte v mislih! ... Zvesti rodoljubi! Videl sem, kako je seglo pohujšanje v vaša

srca! Dacarja, ki nikoli ni bil veliko prida, je takoj premagalo — Bog mu bodi milosten ob zadnji uri! Ampak mi drugi, mi stojmo, mi ne omágajmo! Težak bo boj, o rodoljubi, dolga in huda bo vojska! ... Zakaj moje srce je občutilo, da se bližajo grenki časi ... Davi, že proti jutru, se mi je sanjala čudna reč. Tista reč namreč, ki se je vršila skoro po resnici pred dvajsetimi ... ali koliko že bo ... pred petindvajsetimi leti ...

- Notar** *jezen*
Zakaj se tako hudobno pačite, cenjeni Konkordat?
- Zlodej** *kislo*
Zaščegetalo me je v ušesu.
- Župan** Ljubi moji, o tistem nadvse čudnem jutru se mi je sanjalo, ko smo našli ob potoku pod vrbo skritega, v plenice povitega in v koš položenega Mojzesa. Kdo mu je bil oče, kdo mu je bila mati?
- Vsi** *zmajejo z glavo, zamahnejo z roko*
Kaj bi o tistem? Kaj bi o tistem!
- Župan** Sklenili smo takrat: dvoje je grešnikov v dolini šentflorjanski; in ker jih je samo dvoje in ker jima nihče ne ve imena, zatorej ni grešnika nobenega!
- Vsi** *zlovoljni*
Pa kaj bi o tistem? Pa kaj bi o tistem?
- Župan** Kakor se mi je davi sanjalo, pa ni bilo Mojzesa v košu, temveč — o pohujšanje! — sam zlodej je bil!
- Zlodej** *prestrašen*
Kdo?

- Župan** Sam zlodej, cenjeni Konkordat! Čemu ste se ustrašili? Glejte, iskra je priletela v mojo pamet: vam je bil podoben! Kozav je bil, navzkriž je gledal, kozjo brado je imel in na levi nogi konjsko kopito ...
- Zlodej** *sramežljiv in plah*
Stara reč! Stara laž!
Vsi se ozro začudeni nanj.
- Zlodej** *v sramežljivi zadregi*
Da ima kopito ... Stara laž!
- Župan** Kopito, mislim, da je imel; ampak to ni poglavitna reč! To je poglavitno, da sanje in dogodljaji oznanjajo veliko pohujšanje! Edina pomoč naša in rešitev je zdaj, da se vstopimo v trdno vrsto: zid, sto klafter debel, sto klafter visok! Takoj ustanovimo tisto lepo »družbo različnih čednosti!« Taka je moja beseda.
- Cerkovnik** Smo že naredili! Že vse prav! Zbogom!
Vzame klobuk in sukno.
- Notar** Že dobro! Župan je predsednik! Zbogom!
Takisto.
- Štacunar** Vse podpišem! Zbogom!
Takisto.
- Župan** Stojte, rodoljubi! Kdo bo tajnik?
- Notar** *pred durmi*
Pa naj bo učitelj Šviligoj!
- Vsi** Naj bo.
- Učitelj** *v govorniški maniri*
Gospoda! Častiti rodoljubi iz doline šentflorjanske! Ta visoka čast, ki ste mi jo izkazali ...

Župan Stojte! Nikamor! ... Ti, učitelj Šviligoj, kar molči! ... Rodoljubi! Jaz vem, da vas je greh vpregel in da vas drži na konopcu, kakor slepo kobilu! Ampak tako ne bo oskrunjena dolina šentflorjanska! ... Žena, Katrica, kje imaš nit?

Županja Kakšno nit?

Župan Dolgo nit prinesi, Katrica! Dolgo in čvrsto nit!

Županja v izbo.

Učitelj Kaj bi z nitjo?

Župan Čednost bomo privezali, čednost!

Županja se vrne z dolgo nitjo.

Žene vas po različnih potih do enega cilja! In zlo-
dey hodi pred vami.

Zlodej Kdo?

Župan Zlodej, cenjeni Konkordat! ... Ampak, ljubi moji, da vas ne spelje do tistega smradljivega cilja — vzemi, štacunár, to nit! Tudi ti, notar, vzemi, in ti, cerkovnik pobožni, in tudi ti, čednostna ekspeditrica! Ti, učitelj Šviligoj, pa bodi poslednji! Tako pojdite po vrsti skozi to lepo dolino šentflorjansko. In kadar pride prvi do svojega doma, ga izpustite in odvežite ter počakajte, da zaklene duri za seboj. In kadar pride drugi do svojega doma, storite takisto. In kadar pride tretji, takisto. Poslednji pa bodi učitelj Šviligoj.

Notar Zakaj pa **on** poslednji?

Cerkovnik Kdo bo **njega** čuval?

Župan On je nedolžen! —

*Vsi primejo za nit ter odidejo po vrsti; zlovoljni, upog-
njeni, glave povešene.*

4. PRIZOR

Župan, županja in Zlodej

- Župan *se zgrudi na stol ves bolan*
Moj Bog, pohujšanje utruDI človeka; slab sem.
- Zlodej *takisto*
Tudi jaz sem slab.
- Župan *ženi*
Prinesi brinovca.
Županja v izbo.
Je že tako, cenjeni Konkordat s Francoskega! Niste nas zasačili ob véliki nedelji, temveč ob grdem delavniku. Ampak če se vam zdi, da niste prišli v paradiž, nikar še ne mislite, da ste prišli v Sodomo.
- Županja *županja prinese brinovca.*
Župan in Zlodej točita in vzdigneta kozarce.
- Župan Čednost te doline!
Zlodej Nedolžnost njena!
- Županja *županu*
Čas je, boter!
Odide.
- Zlodej *vzame steklenico ter pije v dolgem dušku kar iz nje, dokler je ne izprazni.*
- Župan Ali ti je slabo, učenjak?
Zlodej Zaspan sem!
Nasloni se na mizo, omahne, zleze s stola na tla in takoj zasmrči.

- Župan** *vstane, slovesno*
Gospod Konkordat, če je vaša volja in namera, da prenočujete v moji hiši, bodite mi pozdravljeni!
- Županja** *odpre duri*
Ali boš ali ne?
- Župan** Bom!
Županja zapre duri.
- Župan** *si slači suknjo, odpenja naramnice*
Hudó je ... hudó vrhovnemu čuvarju te lepe in čednostne doline šentflorjanske ... tudi v njem je kri, tako rekoč ... ampak kam bi z njo? ... Ta smrči, ta smradljivi učenjak — s Francoskega ...
- Županja** *odpre duri*
Ali boš?
- Župan** *obupan*
Bom!
Županja zapre duri.
- Župan** Tak upihnimo v božjem imenu!
Gre zaklepat duri in upihne svetilko.

5. PRIZOR

Okno se nenadoma odpre; v oknu se prikaže Peter, skoči v izbo. Zlodej se vzpne preko mize, pogleda, ter se sključi, kakor je bil.

- Župan** *trepetaje*
Mene nikar!
- Peter** *stopica proti županu z drobnimi koraki, roke široko razprostrate:*
Po dolgih letih koprnenja in bridkosti! ... Oče, ljubi oče!
Plane mu z obema rokama okoli vratu.
- Župan** *povesi roke, stoji v objemu neskončno osupel*
Kako to?
- Peter** *užaljen*
Kaj, oče? Kaj tako mlačno in mrko pozdravljate svojega sina? Sina popotnika, pred toliko leti izgubljenega? Nekrščansko zatajenega?
- Župan** *v jokavi zadregi*
Ampak kako?
- Peter** *omahne na stol, skrije lica v dlani*
Očetovska ljubezen, kod bi te iskal?
- Zlodej** *za mizo*
Dobro naredil, dobro povedal!
- Peter** Molči, šleva; kdo te je klical? ... Očetovska ljubezen, kam si se izgubila?
- Županja** *v izbi*
Kaj pa kričiš, s kom pa kričiš, muha pijana?

- Župan** *ves prestrašen*
Tak tiho govori, tak nikar ne vpij, kdor že si! ...
Moj Bog, kaj sem storil, da si poslal še to izkušnjava!
- Peter** *vstane*
Če je reč taka, pa napravimo kar na kratko: pa napravimo račun. Toliko let je bilo in toliko: recimo, petindvajset. Petindvajsetlet sem živel, kakor se je spodobilo, na vaše stroške in na vaš račun. Vse sem natanko popisal, ničesar po krivici pritaknil, tudi ničesar izpustil! Zdaj pa napraviva!
- Župan** *ves zgrožen*
Človek — ne vprašam te, kdo da si, ne vprašam te, odkod da si prišel — sam zlodej te je pač poslal, meni v izkušnjava in pokoro! Težek je res moj tovor — Bog mi odpusti, težek je tovor mojih grehov — samo to bi rad vedel, kje se je ta vreča tako nenadoma razparala ... Kdo si?
- Peter** *odskoči neskončno osupel*
Oče!
- Župan** Tak ne kriči!
- Zlodej** *zašepeče izpod mize*
Nikar ne kriči!
- Peter** *se okrene*
Jezik!
- Župan** *v hudi zadregi, plah*
S kom pa si govoril?
- Peter** Torej brž ukreniva, kar je treba ukreniti, zakaj mudi se mi!

- Župan** *trepetaje*
Kje so pisma?
- Peter** Kaj ste prismojeni? Plačajte dolžno pismo, nato ga raztrgam! Ampak če ga ne plačate, stopim pred cerkev, stopim v krčmo ...
- Župan** *v silni grozi*
Ne takisto! Ne takisto!
- Peter** In razodenem, kakor je bilo nekoč.
- Župan** Usmili se, o Bog, spokornega grešnika! — Koliko bi?
- Peter** Za en mesec nocoj, samo za en mesec pohotnega življenja. Sto forintov.
- Župan** *odskoči, naglas*
Kaj?
- Županja** *iz izbe*
Ali bo že mir, ali ga ne bo?
- Župan** *ves ubit*
Tak tiho, tak tiho vsaj! ...
Stopi k stolu, na katerem visi njegova suknja, in išče ter šteje.
O Bog, zakaj si odvrnil obraz od te lepe doline šentflorjanske? ... Ná, pa Bog s teboj in vsi njegovi blagoslovi!
- Peter** Pa drugega nič, oče, pa drugega nič? Ne prijaznega pogleda? Ne ljubeznive besede? ... Oče!
- Zlodej** *izza mize*
Prijetno govoril!
- Peter** Jezik! ... En sam poljub v slovo, en sam objem!
Objame župana.
Na svidenje!

- Zlodej** Preveč je bilo, fant, preveč!
- Županja** *v beli spodnji obleki, svečo v roki, iz izbe*
Kaj pa vpiješ pozno v noč, in rogoviliš in pijančuješ in ne prideš, ko te čakam?
- Župan** *se obrne ves preplašen proti Petru in pritisne kazalec na usta, nato županji*
Saj grem!
- Županja** V izbo!
Župan zbeži v izbo.

6. PRIZOR

Prejšnji brez župana

- Županja** *Petru*
Kdo pa si ti, nerodnik, potepuh, rokovnjač, kaj pa ti počneš tukaj?
- Zlodej** *izza mize*
Brani se! Trdno stoj!
- Peter** *odstopi za korak, položi dlan na čelo*
O ... čudna prikazen! O ... čuden spomin!
- Županja** *obstrmi*
Kaj?
- Peter** *trepeče, ne more se ganiti, šepeče*
Mati ... o mati ... moja mati!
- Županja** *omahne, postavi svečo na mizo*
Kaj?
- Peter** *nenadoma ves glasan, razprostre roke*
Mati ... o moja mati!
Plane k županji in jo objame.
- Županja** Tak tiho, tak tiho vsaj!

- Peter O mati, petindvajset let ...
- Županja Tak tiho, tak tiho!
- Peter *tišje*
Petindvajset let! O koprnenje, o ljubezen sinovska in materinska!
- Županja Tak tiho, tak tiho!
- Peter *se vzdrami, glasneje*
Sto forintov!
- Župan *iz izbe*
Kdo kriči tam?
- Županja Tak tiho! ... Kdor že si, odkoder že si: greh poznaš in znamenja njegova, Bog se te usmili in nas tudi! Pa kje bi jemala, kje bi iskala?
- Peter Le v izbo, o mati, le v izbo!
- Županja *se pokriža, zavzdihne ter gre v izbo; svečo pusti na mizi.*

7. PRIZOR

Zlodej, Peter; potem dacar

- Zlodej *vstane izza mize*
Dobro si povedal, o Peter, lepo si povedal!
- Peter Kdo, šleva, pa je tebe klical? Hudič je poštenemu človeku samo še v nadlego, kaj v pohujšanje!
- Zlodej *ponižno*
Samo zaradi estetike, o Peter, samo zaradi uživanja sem prišel! ...
- Dacar *zunaj /pred oknom*
Ali ste še za mizo, ko so vrata že zaklenjena? ...
Temno je bilo tam, pusto in prazno!

- Zlodej** *Petru*
Udari ga!
- Peter** Le noter!
Dacar se prikaže v oknu, skoči, drži se še z obema rokama za polico in se čudi.
- Peter** *razprostre roke*
Oče ...!
- Dacar** *se okrene, da bi se vrnil skozi okno.*
- Peter** Oče ... hudo in glasno razložil bom, in bom razodel ...
- Dacar** *se hitro okrene*
Komu?
- Peter** Pred petindvajsetimi leti ...
- Dacar** *zamahne nejevoljno*
Kaj bi te reči raznašal! Kaj bi te stare reči! ... Ampak, človek neznani: ali sem jaz pijan, ali si pijan ti?
- Peter** Nobeden, rodoljubni dacar, nobeden izmed naju ni pijan! Ampak eden izmed naju je oče in drugi je sin ... Tak brž! Ljudje so blizu, županja prihaja ... tak brž: dvajset forintov!
- Dacar** *ves srdit*
Odkod bom jemal, hinavec, rokovnjač!
- Peter** Pred petindvajsetimi leti ...
- Dacar** Tak nikar ne vpij, tak molči o tistem!
- Peter** Pred petindvajsetimi leti, pravim ...
- Dacar** Saj vem; kaj dražiš! Pa kako bi dal, ko nimam!
- Peter** Tisti Mojzes, pod vrbo skrit, v plenice povit ...
- Dacar** Tak tiho — usmili se, nevernik! Ne raznašaj!
- Peter** Daj, kar imaš!

- Dacar** *išče jezen, žalosten in trepetaje po suknji in hlačah, obrne žepe ter izroči Petru vse, kar ima*
Bog ti odpusti! rokovnjač, Bog ti odpusti!
- Peter** *hladno*
Na svidenje!
- Županja** *pride kakor poprej, pa ugleda dacarja, ki je bil stopil k oknu*
Kaj pa ti, motovilo malopridno ...
- Dacar** *skoči skozi okno.*

8. PRIZOR

Županja, Peter in Zlodej

- Županja** *ponižno Petru*
Samo osemdeset jih je nocoj ... nikar ne zameri, pa nikar ne raznašaj te sramote, kdor že si!
- Peter** *nekoliko užaljen, nekoliko zaničljivo*
Bodi ... za nocoj ... Na svidenje, ljuba mati!
Jo objame in poljubi; nato se okrene in stopi proti oknu; mimo Zlodeja zagodrnja
Za menoj, šleva!
- Zlodej** *zašepeče*
Strah me je ženske!
- Peter** Prav se ti godi!
Skoči skozi okno.

9. PRIZOR

Županja in Zlodej

- Županja** Ampak fant je prijeten ... prijeten fant!
Gre s svečo proti oknu, pride mimo Zlodeja in ga ugleda.
Kaj pa vi tukaj, kaj pa vi pod mizo, čudni Konkordat? Ali ste pijani?
- Zlodej** *se vzdigne ponižno*
Malo sem bil zadremal ...
se domisli
ampak, lepa gospa županja, pravzaprav nisem zadremal ...
- Županja** Ne zadremal? Prisluškaval?
Zlodej Kaj prisluškaval! Ničesar nisem slišal, ne besede ... le zato sem po krivem zadremal, le zato sem čakal, lepa gospa županja ... da bi ... o!
Razprostre tresočne roke in jo pogleda milo.
- Župan** *iz izbe*
Ali bo mir, ali ga ne bo!
- Županja** *proti izbi*
Molči, govedo, in zaspi! ...
Postavi svečo na mizo, sramežljivo.
Tak kaj ... tak, kaj ste hoteli povedati, cenjeni Konkordat?
- Zlodej** *objame županjo, sede na klop, posadi si jo na kolena, kakor je debela*
Daj, da te spoštujem, prečudno bitje!
- Županja** *sramežljivo*
O gospod, saj nisem vredna! ...

DRUGI AKT

Pri Petru v kolibi. Izba je velika, ampak zelo nizka in strahovito razmetana; strop je lesen in začrnel; tla so prstena; v kotu napol podrta peč; ob stenah vegaste klopi; na levi, tik pod pečjo, velika blazina na tleh. Ampak drugače je v izbi vse polno in natlačeno bogatega pohištva, kakor da se je bil zvrnil vanjo tovorni voz; velik divan, mehki stoli, ogledala, preproge, pisane odeje, celo bleščeč lestenec — vse prevrnjeno in nakopičeno, tako da so duri na desni napol zastražene. Sredi ozadja je nizko okno.

1. PRIZOR

Na blazini pod pečjo sedita Peter in Jacinta. Jacinta je zelo pisano oblečena, in premalo; gole roke ima, gol vrat, in lase spletene v dolgo kito; v naročju ima različno blago, žido in žamet, in pregleduje; kajti v izbo lije mesečina v širokem potoku. Peter je golorok; z veliko skrbjo prižiga svečo; prižge jo ter jo postavi blizu duri na nogo prevrnjenega stola.

Jacinta Zakaj, o dragi, si prižgal to svečo,
ko sije skozi okno beli mesec
in v srcih najinih velika luč?

Peter Zaradi gostov, čudežna Jacinta!
Vrne se k nji.

Jacinta Pomisli, ljubica, da mi je dolgčas!
Pri meni dolgčas? Kaj sem ti storila?
Pomozi, Bog — saj me ne ljubiš več!
Napol v objemu govorita Jacinta in Peter.

Peter Kar se ljubezni tiče, je po starem. —
Pa glej, Jacinta, in preudari bistro:
prevelik je bil božji blagoslov!
Otrok si ti: zagledaš jabolko,
odtrgaš ga, poduhaš ga, pojéš,
in ne premisliš nič! — Tako po krivem
in po nekrivem sva prišla v nebesa,
da je napol resnica in napol
komedija. — Nebes pa nisem vajen;
takóle prve dni je še prijetno
in človek si za silo odpočije
od dolgih vic; nazadnje pa je dolgčas ...
Jacinta — ona stopi v paradiž
in je svetnica; stopi v kraljev grad
in je kraljica; stopi v kmečki hram
in je kmetica. — Jaz pa sem popotnik.

Jacinta Povej mi, dragi, kdo ti je bil zmerom
popotna palica, popotno brašno,
popotna radost in popotna skrb?

Peter Popotna misel: to si pozabila;
ker vse je misel in ravnanje nič.
Zato, Jacinta, sem te s sabo vodil,
zato sem ti ob levi strani hodil,
da bi te našel! — Ampak ne zameri:
to je filozofija stare sorte. —
Nad vse je važna zdaj le ena stvar,

Jacinta

beseda ena: ali ti je dolgčas?
O Peter, saj še ura ni odbila,
o, saj še nisva keliha izpraznila,
o, saj sva komaj ustne omočila!
Obljubil si Jacinti paradiž —
pokaži zdaj, odpri ji paradiž!
Samo narahlo si odpahnil duri,
da se je komaj zasvetlikalo
očem preželjnim, pa hitiš zapirat!
Samo od daleč si pokazal kelih,
in komaj da sem ga nastavila
na ustne željne, pa ga že izlivaš! —
Jacinta, velik grad bo tvoj, si rekel!
In dvanajstero svetlih izb, si rekel!
In žamet, žida in brokat, si rekel!
In biserje iz Indije, si rekel,
in Koromandije! In vsa, si rekel,
da bo dolina lepa šentflorjanska
zamaknjena klečala pred menoj! —
No reci zdaj, govori zdaj, pokaži!
Kje grad, kje žamet, žida in brokat?
In kje zlato in drago kamenje?
Kje biserje iz Koromandije?
In kje, pokaži, so tlačani moji
in hlapci iz doline šentflorjanske,
ki sem jih željna bolj ko vseh bogastev
iz Indije in Koromandije!

Peter

Odpriva torej duri na stežaj,
posteljiva si postelj v paradižu:
tako je zdaj beseda in ukaz! —

- Vse torej, žida, žamet in brokat —
In grad?
- Jacinta**
- Peter** In grad seveda najpoprej,
vse bodi tvoje, čudežna Jacinta!
In kadar bo dopolnjen paradiž,
povrneva se z glorijo nebeško v pekel!
- Jacinta** Jaz nečem prej, ne maram prej,
ne pojdem prej, dokler mi ne pokažeš
ponižnih hlapcev mojih in tlačanov,
da ukazujem: na kolena, hlapec,
prikloni se, poljubi mi nogó!
- Peter** Fiat! Po tvoji volji se ravnajta
nebo in zemlja! — Ampak, ne zameri,
Jacinta: malo bo veselja s hlapci,
veselja malo in lepote nič!
Poljubil ti bo nogo prvi, drugi
in tretji morda — že četrtemu
še šolna ne boš pokazala več!
Preveč je namreč hlapcev in tlačanov,
preveč jih je v dolini šentflorjanski!
Če suženj sam nastavi goli hrbet:
kdo bi udaril? Če ponuja ženska
napete ustnice: kdo bi poljubil? —
Popotnik sem preromal svet prostrani,
tam kradel, tam sleparil, rokovnjačil,
kontrabandáril — ampak, čudo božje,
nikjer na svetu nisem gospodaril!
Pa pridem v to dolino šentflorjansko —
glej, sami sužnji, hlapci in tlačani —
drhal! Zamalo je umetniku,

- da bi nad to golaznijo kraljéval?
Jacinta O dragi moj, zakaj si se razljutil?
Peter Nič ne razljutil, le spomin je bil!
Jacinta Jacinta, jaz sem bil nekoč umetnik.
Peter Že mnogokrat si rekel, da si bil.
 A zdaj sem več! Dokler sem hrepenel,
 sem bil umetnik; zdaj ne hrepenim več.
 Poželi jabolko, odklati ga,
 in kadar ga odklatiš, je lesnika! —
 Nekoč sem bil umetnik; in življenje
 je bilo moj model in moja snov,
 sodnik in publikum. Zdaj sem umetnik
 in publikum obenem. Blagor meni!
 Pijača sem, ki se opaja sama,
 in sonce sem, ki sije samo sebi,
 in ogenj sem, ki sebi sam gorí,
 nikomur na veselje, ne na žalost!
 Dobiček pa je ta: sovražil sem
 in ljubil; zdaj se smejem, ker sem sam!
Jacinta O dragi, ranjeno je tvoje srce!
Peter Ne ranjeno, le húdo bolno je.
Vstane nenadoma in govori zvonko.
 Kaj ni to znamenje bolezní hude,
 da sem se s tiho, sramežljivo slastjo
 napotil v to dolino šentflorjansko?
 Da sem ti jo pokazal s tako gesto,
 kot da bi materi nevesto kazal?
 Da sem pozabil, da ne mislim nič,
 kako sem jokal po teh belih cestah,
 kako so me gonili kakor psa

in topli me, otroka, kakor vola
pred plugom! Da ne mislim čisto nič,
kako sem svojo prvo kri prelil,
kako sem stopil prednje s čistim srcem,
pokazal jim, umetnik, svoje srce —
in so pljuvali nanj! — O domovina,
ti si kakor vlačuga: kdor te ljubi,
ga zasmehuješ! —

Nasmehne se.

Kdo je zdaj govoril?

Govoril je moj brat, ki zdavnaj spi!

Jacinta Poznala bi ga rada; lep je bil!

Vstane napol prestrašena, napol radovedna; šepetče.

Kdo tam? Glej, kdo je tam? Nekdo je tam!

Peter Pripravi se, Jacinta: gostje moji

in tvoji hlapci! —

2. PRIZOR

V svetlem, odprtem oknu se prikazujejo temne sence;
Peter vzdigne svečo proti oknu — sence izginejo. Ko
odmakne svečo za trenutek, tako da njegova senca
zagrne okno, se oglasi zunaj prestrašen krik in Zlodej
skoči skozi okno v izbo.

Zlodej Mir in blagor tej hiši!

Peter Kdo te je vabil, nevernik? Gostov pričakujem, po-
štenih ljudi!

Jacinta Zbogom!

Zlodej O, Jacinta, zakaj me sovražiš? Saj ženskam dru-
gače nisem zoprn, že mnogo znanja imam v tej
lepi dolini, debelega znanja, pa tudi slokega.

- Peter** Spodobno se vedi!
- Zlodej** *vesel in začuden*
Kaj? Spodobnost v **tvojih** ustih?
- Peter** Molči!
- Zlodej** Stoj! Ne zameri! Zadnje čase sem dobre volje, ves pomlájten, ves zaljubljen — odtod nespodobnost. — Po opravkih sem prišel.
- Peter** Opravi hitro! Kaj bi rad?
- Jacinta** Opravi hitro!
- Zlodej** Tako hudó se ne mudi. — Dvom je segel v moje srce.
- Peter** To je tvoj poklic in atribut! Zaradi tega ni treba, da skačeš opolnoči skozi tuja okna.
- Jacinta** Ni treba!
- Zlodej** Zabrnelo mi je namreč v ušesih in zazdelo se mi je, Peter, da si velik slepar. Da še tisto nisi, kar praviš, da si! — Izpregovoriva resno besedo. Zaskrbelo me je zelo, zakaj obširna je moja odgovornost. Poslan sem bil v dolino šentflorjansko — da bi nikoli ne bil! Življenje je res prijetno; ampak dela ni nič, nedolžnosti ni, vse ceste so že izhojene; čednost frfota radovoljna v pohujšanje in se komaj osmodi. Pozdravim devico, toliko da jo pogledam — že okoli vratu; in izkaže se, da ni devica. In ko sem spoznal to hinavščino in goljufijo, me je spreletelo do mozgá: ali je Peter res Peter, ali je res, kar je?

- Peter** O čudežna dolina šentflorjanska: hudiča samega bi opeharila! — Le potolaži se, prijatelj neverni: kar je najinih računov, bodo vsi pošteno poravnani; če ne na mojo škodo, pa na tvojo.
- Zlodej** Bojim se te!
- Jacinta** O Peter, o dragi, kako lepo je, da se boji!
- Zlodej** Zato bi rad —
- Peter** Kaj bi še rad? Kaj bi?
- Jacinta** Kaj bi?
- Zlodej** Tako je pač ... zakaj bi zlodej naravnost ne govoril? Premalo mi je tvoje duše, Peter, ko je že itak moja! Zdaj sam ne vem nazadnje, čemu ves trud, vse sitnosti, nezgode in nadloge!
- Peter** Če je ne maraš, duše, — Bog s teboj!
- Jacinta** Bog s teboj!
- Zlodej** O že, o že — samo premalo je! Tako smo rekli, da bi s tvojo pomočjo dobili to dolino šentflorjansko. In ko pogledam — saj je že vsa naša!
- Peter** Kaj meni tvoje zmote?
- Zlodej** In če se zdaj izkaže, da si še ti slepar, da nisi, kar bi bil — kako naj se povrnem k svoji materi v brezdanji paradiž?
- Peter** Tvoja skrb!
- Jacinta** Tvoja skrb!
- Zlodej** Velika skrb! — Kaj ti nisem zvesto služil, Peter? Kaj nisem bil tvoj hlapec, kakor dvanajstero hlapcev? Kaj te nisem redil in hranil in pital, da si že ves trebušen?
- Peter** Ne očitaj!
- Jacinta** Ne očitaj!

Zlodej Saj ne očitam! Ampak bila bi krivica, da se mi zdaj kar izmuzneš izpod nog, meni nič, tebi nič, kakor da nisva imela pisma in kontrakta! Saj je že to grdo: ob moji milosti živiš, pa me zaničuješ!

Peter Ob čigavi milosti?

Zlodej Saj nisem nič rekel! ... Ampak to je: sramoto bom užival, kadar se povrnem. Ti si umetnik, tvoja duša je nakazna, že zdavnaj potrjena in zapečaten. Zanj ni treba ne truda ne skrbi. Da bi pohujšal druge, smo rekli, na en mah, kar vse od prvega do zadnjega, vso to lepo deželo, kakor je; — kaj bi pohujšaval, kjer je že vse pohujšano, kaj bi točil in silil, kjer je že vse pijano? Tako je bila torej vsa nakana napol zastonj.

Peter Kakšne budalosti blebečeš, motovilo kopitonogo, zlagani kanclist, ki sodiš po svoji neumnosti bolj v nebesa nego v pekel? Kaj sem se ti ponujal?

Zlodej Čemu si grob z menoj, zapeljanim zapeljivcem? Tako je pač: po svojo črno bero sem šel, pa sem dobil en sam krompir in še ta je gnil ... Bi že bilo, ampak skrb je v srcu: ali si ti res Peter, tisti Peter, greh iz doline šentflorjanske?

Peter To je tvoja reč, prijatelj!

Zlodej Pa bodi, kakor praviš! Hudó nam je dandanašnji; prehudičili so hudiča. — S prazno vrečo pa ne morem domov. Kaj bi vas vlekel na niti, kakor učitelj Šviligoj, na dolgi in čvrsti niti, vse, kolikor vas je v dolini šentflorjanski, to žalostno procesijo, od nekdanj pričakovano, nikoli zaželeno? ...

Vsaj en sam spomin popoten, en sam nedolžen, prijeten, čeden spomin ...

Peter Kaj torej?

Jacinta Kaj?

Zlodej Težko gre beseda z jezika, pa pojdi! Kaj bi s teboj, o Peter, če **si** Peter? Zaljubljen sem poslednje čase in moje misli so ... estetične.

Sramežljivo in plaho.

Zapiši zraven še Jacinto!

Peter Stran, kanalja!

Jacinta Stran!

Zlodej pobegne skozi duri.

3. PRIZOR

Peter in Jacinta

Peter *ogorčen*

Tako čednostna je ta dolina šentflorjanska, da je zapeljala v nečistost zlodeja samega!

Jacinta Ne odkleni mu več, ne odpri mu več duri! Misli-la sem, da je zlodej kratkočasen in zapeljiv; navsezadnje pa je čednost skoraj lepša od greha!

Peter Tudi jaz si ogrnem kuto!

Jacinta Kdo tam? Glej, kdo je tam? Nekdo je tam.

Temne sence v oknu.

Peter Jacinta, tvoji hlapci in tlačani. Nikar mi ne zameri, če so bebc: jaz nisem jim ne oče in ne jerob ...

Z močnim glasom.

Naprej! Po vrsti!

4. PRIZOR

Prejšnja; štacunar se plah in upognjen prikaže med durmi; veliko culo ima na hrbtu in jo položi na tla.

- Peter** *srepo*
Koliko je?
- Štacunar** Še nekaj platna in žide, še nekaj čipk in žameta, in zate ducat nogavic, in zanjo dvoje parov šolnov —
- Peter** In spalna suknja?
- Štacunar** Je tudi zraven — o milost, prazna je že vsa štacuna!
- Peter** In kaj z denarjem?
- Štacunar** Še tele bori srebrniki — Gospod, odreši me!
Se okrene, da bi šel.
- Jacinta** Stoj! Poljubi mi nogó!
- Peter** Poljubi!
Štacunar poklekne in ji poljubi nogo.
- Jacinta** *vesela*
O!
- Peter** Na svidenje!
Štacunar odide.
- Peter** *zaklič*
Naprej! Po vrsti!

5. PRIZOR

Peter in Jacinta; dacar pride ves prihuljen

- Peter** Le dalje, očka! Kaj prinašate?
- Dacar** *ostane blizu duri in iztegne dolgo roko*
Še tole — nato se obesim.

Se okrene.

Jacinta Stoj! Poljubi mi nogó!

Peter Poljubi!

Dacar *pogleda Jacinto ves potolažen*

O, tisto že, od srca rad!

Poljubi.

Peter Kanalja!

Jacinta *vesela*

O!

Dacar Vsaj nekaj radosti za to neznano žalost!

Jacinta *pokaže proti oknu, Petru*

Glej tam — kdo gleda v izbo?

Nekdo se je bil nagnil z bradato glavo skozi okno ter odskočil; z velikim skokom je dacar pri durih in se prihuli.

Dacar Ali je kdo videl to sramoto?

Peter Kaj bi drugače ne bila sramota, kanalja?

Zakliče.

Naprej, po vrsti!

6. PRIZOR

Prejšnji in župan

Župan *pride in ugleda ob durih dacarja*

O!

Dacar O!

Župan Kaj pa ti tukaj, dacar?

Dacar Jaz? Pipa mi je ugasnila, pa sem prišel malo ognja prosit ...

- Župan** Od kdaj pa kadiš pipo in v teh krajih in opolnoči?
Dacar Kaj je tudi tebi ugasnila, župan?
Peter Poberi se!
Dacar odide.

7. PRIZOR

Prejšnji brez dacarja

- Peter** Župan, kako stopi spodoben človek v tujo izbo?
Župan *se odkrije in pokloni*
 Pozabil sem, ker sem ugledal greh ...
Zagleda se v Jacinto.
- Peter** Brž davek na dlan! Mudi se mi! Še dolga je vrsta!
Župan *zavzdihne globoko, potegne iz suknje*
 Še to, pa nič več!
- Peter** Kaj? Nič več? Da pogine na cesti tvoj mladi, nedolžni sin?
- Župan** Kaj sin! Kaj sin! Saj vemo, kako je!
Peter *ljut*
 Kaj je? Kako je?
- Župan** Nič nisem rekel. Ampak dacar, štacunar, cerkovnik, notar ...
- Peter** Kaj?
Župan *plah*
 ... so pošteni ljudje! ...
Zaječi ves upognjen.
 O dolina šentflorjanska, o domovina, kako oskrunjeno je tvoje lice!

- Peter** Ne jokajva, kramljajva pametno!
Postavi prevrnjeno zofo v kot.
Sedi, jokavost!
- Župan** *sede*
Kaj še? O, bodi milosten!
- Jacinta** Milosten bodi!
- Župan** Zahvaljena, priprošnjica!
- Peter** Jacinta bi namreč rada grad! Kaj ni prazen in osamljen Baližev grad v gozdiču?
- Župan** Ampak straši tam!
- Jacinta** In straši tudi? Peter, o Peter, tja pojdiva!
- Peter** Ti zapoveduješ, Jacinta: storjena je reč, grad je postavljen, od strehe do kleti pripravljen, da te pozdravi! —
Županu
Jutri torej naredimo pismo in kupčijo; z notarjem pridi in s pričami!
- Župan** *obnemogel*
Kaj bi? Kakor ukazuje, pa storim; kakor švrka, pa tečem! — Bog ti odpusti in obvaruj to dolino šentflorjansko vsega hudega!
Se okrene.
- Jacinta** *stoji v luči sredi izbe*
Stoj! Poljubi mi nogo!
- Peter** Poljubi!
- Župan** *poklekne*
Ozri se stran, dolina šentflorjanska!
- Jacinta** *vesela*
O!

*Zunaj se oglasi silno prestrašen krik gospe županje —
župan stopi jadrno proti durim.*

Župan

Čigav je bil glas? Joj meni!
Izgine.

8 PRIZOR

Prejšnji brez župana; potem cerkovnik

Peter

Stopi malo iz luči, Jacinta! Tam stojiš, kakor bakla vse posvetne lepote in zapeljivosti, izvirek mnogih pravn in zdražb! — Naprej, po vrsti!

Cerkovnik

pride plah, ostane med durmi in se takoj odkrije in prikloni

Hvaljen Bog!

Peter

Davek!

Cerkovnik

Tole je, kar je!

Pomoli Petru cerkveno pušico.

Peter

Na tla postavi! Ampak, kujon: za en sam slab vinar — cekin!

Cerkovnik

zgrožen

Nikar!

Peter

Cekin! — Kaj pa od župnika?

Cerkovnik

Je že zraven.

Peter

Pozdravi ga; in jutri pridem k njemu. Poberi se!

Jacinta

Stoj! Poljubi mi nogó!

Peter

Poljubi!

Cerkovnik

O — tisto!

Poljubi.

Peter

Kanalja!

Jacinta *vesela*

O!

Cerkovnik In roko tudi — óbedve roké?

Peter Poberi se!

Cerkovnik odide.

9. PRIZOR

Peter in Jacinta

Peter Jacinta, ali je dovolj tlačanov?

Če se ti zdi, zažvižgam, in takoj
prikaže se, procesija velika!

Jacinta Nikar! Sladkó je bilo in prijetno,
ker nisem bila vajena na potu,
na tem bridkosti polnem, bežnem potu,
da bi klečali v prahu pred meno; —
a stari, pustili so in dolgočasni
in lepega moža ni bilo vmes!

Peter Zakaj si poželela? Ne požêli
in rdeče jabolko ne bo lesnika!

Jacinta Ti sam si lep, ti sam si blag med njimi!
Ugasi svečo, da bo zasijalo
to vroče sonce v srcih najinih!

Duri se burno odpro; v izbo plane razcapan mlad človek, ves zasopljen in truden, očitno bolan.

10. PRIZOR

Prejšnji in popotnik

Popotnik *postoji najprej ves osupel, nato sede truden na rob zofe, ki stoji v kotu*

Milost, kdor že ste! Zaklet je ta kraj!

Peter Kdo si in kaj bi rad?

Popotnik Bežen popotnik, ki je zablodil!

Jacinta Pozdravljen nama, bežni popotnik!

Peter Kod si blodil?

Popotnik *plane prestrašen*

Zaprte okno, zaklenite duri! Ves kraj je poln črnih senc in strahov!

Peter *stopi k oknu*

Kdo je zunaj?

Debeli glas *zunaj*

Ali se ni priklatil v to hišo Krištof Kobar, tat, kontrabandar in razbojnik?

Jacinta *sklene roke, tiho in plaho*

O Peter! Konec gloriije in gradu!

O, da bi rajši bil ostal popotnik in Krištof Kobar!

Peter *skozi okno*

Kdo se predrzne, da moti polnočni mir v hiši kristjana in graščaka Petra? Poberi se pri tej priči, drugače pokličem župana in vso občino na pomagáj!

Debeli glas O Peter, ne zamerite! Lahko noč!

Peter *zapre okno in zaklene duri; postane pred popotnikom*
Kdo si?

Popotnik Pravijo, da sem Krištof Kobar, ampak nikakor in nikoli nisem Krištof Kobar! Tudi kontrabandar nisem, ne razbojnik in ne rokovnjač! Komaj tat! — Res ni čista moja vest, res je obložena s kladfrskimi grehi, ampak Krištof Kobar nisem in rokovnjač tudi ne! Popotnik Peter sem, nadložna sirota iz doline šentflorjanske ...

Peter in Jacinta Kdo?

Popotnik *preplašen*

Nikar me ne gonita! Milosti in kruha!

Jacinta *vzklíkne*

Lačen je!

Hiti rezat belega kruha.

Peter *stopi tik pred popotnika*

Kdo si?

Popotnik Popotnik Peter iz doline šentflorjanske.

Peter Nisi! Odpri obedve ušesi na stežaj in poslušaj natančno: Nikoli na svetu se ti ni dobro godilo, ampak če ti je prav: zdaj ti je paradiž odprt. Topel hram boš imel —

Popotnik *zagrizne v kruh, ki mu ga je dala Jacinta*

Topel hram!

Peter In mehko posteljo —

Popotnik Mehko posteljo!

Peter In kruha zadosti —

Popotnik *zdrkne na kolena*

O dobrotnik!

- Peter** *trdo*
Ampak nikoli in nikjer in nikomur ne razodeni,
da si Peter, sirota iz doline šentflorjanske! Tisti
hip, ko razodeneš, te pribijem na križ!
- Jacinta** O, Peter!
- Popotnik** *trepetaje*
Čemu ... gospod?
- Peter** Zato ker nisi Peter; Peter sem namreč jaz!
- Popotnik** *skrije obraz v dlani in zajoka*
O sirota, še sirota nisi!
- Jacinta** *toči*
Ná vina, ubožec, potolaži se!
- Peter** *vzdigne špansko steno, da bi predelil izbo*
Kontrakt je torej napisan in podpisan; tebi bele-
ga kruha, meni krščansko ime!
- Popotnik** *postavi kozarec na tla in omahne na zofo*
Truden sem!
*Jacinta mu položi blazinico pod glavo in ga odene s
suknjo.*
Peter in Jacinta stojita sredi izbe in se objameta.
- Jacinta** Ugasi svečo, da bo zasijalo to vroče sonce v srcih
najinih! ...

TRETJI AKT

Velika dvorana, tako bogato in gosposko opremljena, kakor zmore ljubljansko gledališče. Oprema je kričeča, naravnost groteskna, kakor na kup znesena iz vseh neverjetnih krajev in izb. Zadaj velika okna in steklena vrata na vrtno verando. Duri na desni in na levi.

1. PRIZOR

Dvorana je pripravljena kakor za imenitno pojedino; polna je pisanih rož, vse luči so prižgane. Dvoje služabnikov še ravna pri mizah; Zlodej stoji v ospredju sredi dvorane in zamahne z roko; služabnika izgineta na desno v tistem trenutku, ko se vzdigne zastor.

Zlodej *ves žalosten in zamišljen, kazalec na čelu, podoba absolutne klavrnosti*

Zdaj bi le rad vedel — ali je to, kar pravi, da je; ali je več, ali je manj? In ali je sploh? In če on ni, kar je, kdo je, kar on ni? In če je storil, kar bi ne smel storiti, če ni, kar bi bil — kaj bi porekel tisti, ki bi bil, kar pravi tisti, ki ni, da je! In če bi tisti, ki je, dasi ni, nenadoma nastopil in bi rekel tistemu, ki ni, dasi je: ti, ki si, dasi nisi ... O, zavozlana logika! Bog z njo! — Drugače je vse v redu: toliko je

gotovo, da je pekel blamiran. — Od začetka se mi je zdelo, da je stvar težka, pa je bila nenadoma lahka; in komaj je bila lahka, je bila nenadoma težka. Kdaj je doživel svet, da bi bil gospodar hlapec svojega hlapca? Da bi tat vklepal okradenca, slepar sodil sodnika? In vendar se je naredilo, da je zlodej sam hišnik in oskrbnik pri potepuhu Petru, svojem podložniku na vekomaj! Naj bi bil hišnik in oskrbnik pri potepuhu Petru, če bi bil potepuh res potepuh in Peter res Peter! Na plavu, se mi zdi, na gnilih tramovih da stojim in da se zibljem med nebom in vodó: in kmalu ne bom vedel več, če je zlodej res zlodej, ali če se je zapisal v družbo različnih čednosti ... Kdo je, kdo sem? Večnost, izlij se v večnost, nehaj se pojavljati v karikaturah in usmili se svojih služabnikov, ki tavajo zaradi tebe v zmoti in nadlogi! In najbolj se usmili tega hišnika, zlodeja siromaka, ki sam ne ve, kako živi in čemu! Pekel bo kmalu dolgočasnejši od nebes in grešnik se ne bo razločil od svetnika niti po obleki! Nebesa pekel, pekel nebesa — razvoj pleše v kolobarju; in komaj se zlodej zave, je že svetnik; in komaj se svetnik pokriža, plane v greh ... Tako sem prišel, da bi ukanil, in strah mi sega v srce, da sem ukanjen! ...

2. PRIZOR

Zlodej; dacar pride od desne s svojo ženo, suhljatim
babiščem

- Zlodej** Tega je bilo najprej treba!
Dacar Pozdravljeni, gospod Konkordat!
Zlodej V imenu gospodarja in graščaka Petra vaju pozdravljam. Ali hčeri nimata nobene?
Dacarka Ni je dal Bog.
Dacar Prav je storil — Natihoma, gospod Konkordat: ali bo jela kaj in pila kaj prida?
Zlodej Vsega zadosti in preveč!
Dacarka Pa kje je nevesta in kje kaplan?
Zlodej Vse bo v redu!

3. PRIZOR

Prejšnji in učitelj Šviligoj

- Učitelj Šviligoj** *pride od desne*
 Pozdravljeni, cenjeni Konkordat! Zahvaljujem se gospodarju in graščaku Petru za prijazno povabilo. Ampak razložite mi, cenjeni Konkordat: kako svatba, ko ni bilo poroke?
Zlodej Pozdravljeni, učitelj Šviligoj! Vaše srce je zmerom polno rodoljubnih skrbi in pobožnih očitkov. Mi pa smo reč le malo premaknili in preobrnili: za poroko je zmerom čas in veselje, za svatbo pa so prilike redke in drage!
Učitelj Pametno ravnanje!

Dacarka Če ni brezbožno ravnanje!
Dacar Jedi in pijače bo zadosti!

4. PRIZOR

Gostje prihajajo; tudi štacunar in notar sta med njimi
 in nekaj žensk.

Zlodej Pozdravljeni!
Pozdravlja goste.

Gostje Pozdravljeni, cenjeni Konkordat!

Dacarka Kako ti šepa — kakor da bi imel kopito.

Dacar Čudno diši ta učenjak!

Učitelj *dacarju*
 Sam ne vem: težko mi je pri srcu in zmerom bolj
 težko, kakor da bi čakala nas vseh velika sramo-
 ta in globoka bridkost! ... O, črne dni je doživela
 dolina šentflorjanska!

Dacar *skesan*
 Kaj bi rekel jaz! Kdo me še pozna, to tresko shuj-
 šano in čemerno?

Dacarka *sumnjiva in jezna*
 Počemu, počemu?

Dacar Zaradi bridkosti, ki jo je doživela dolina šentflor-
 janska ... drugače pa je lepo, da se nehá ta žalost-
 na sedmina z veselo svatbo!

Učitelj O, da bi se nehála!

Zlodej Zakaj tako klavrni, gostje, tako tihi? Na svatbo
 vas je vabil Peter, gospodar in graščak, ne na črno
 sedmino!

Dacar *čemerno*
Saj smo veseli!

Vsi *zlovoljni*
Saj smo veseli!

5. PRIZOR

Prejšnji; župan pride, z njim županja in ekspeditorica, z vihrajočim frakom mu hiti Zlodej naproti.

Zlodej Gospod župan, o gospod župan, pozdravljeni od srca! Pozdravljeni!

Župan Ah da, pozdravljeni!

Zlodej Čemu ta vzdih in ta pogled, gospod župan? Peli bomo nocoj in pili in plesali, kakor se ob svatbi spodobi!

Župan *ves slab, kakor povaljan*
Peti ne znam, ne pijem več, na stara leta ne plešem!

Zlodej O!

Župan Prišel sem, ker sem moral priti.

Dacar *pomežikne*
Moral, res, moral!

6. PRIZOR

Zlodej odpre duri v ozadje in napravi luč na verandi

Župan *v sveti jezi*
Kar molči, ti gobezdalo, do stropa z grehi obloženo!

Županja Drugim bi očital, ko je sam ves sajast!

- Dacarka** Če je sajast, ga dimnikar ne bo umival!
- Dacar** Jaz pa vprašam: v kakšnem oziru sajast? Vprašam, zato da razodenem, kar zakrivate z veliko plahto!
- Štacunar** Kaj boš razodeval, ko si sam pod plahto!
- Dacar** Ali si čutil moje bedro?
- Notar** Ni treba, da bi tisti razodeval, ki je najprej zlezel pod odejo! Prvi grešnik bi bil rad prvi spokornik!
- Prvi gost** Nečistnik sili k oltarju!
- Drugi gost** Hudič bi se prvi pokrižal!
- Ekspeditorica** Tisti je bil, ki je tekel gledat pohujšanje; povedal pa ni nič!
- Dacar** Čemu pa ste prišli? Ali vas je vabil, ali vam je zapovedal? Ali ste prišli zaradi jedi in pijače, ali zaradi ubogljivosti?
- Vsi** Molči!
- Učitelj Šviligoj** *ves slovesen in rodoljuben*
Stojte! Stojte, o rodoljubi iz doline šentflorjanske! V teh težkih dneh, ko uživa domovina toliko sramoto in toliko bridkost — nikar prepira, ne hudih zdražb! Edino ljubezni in prizanesljivosti nam je treba, da premagamo to veliko izkušnjava, ki nam jo je poslal Bog za grehe nekdanje in prihodnje! Podajte si roké — iz srca črne misli!

7. PRIZOR

Prejšnji in Zlodej

- Zlodej** *prihiti z verande, ki je svetla*
Gostje, ljubi moji, gospoda cenjena: trde glasove sem slišal, hude so vaše oči!
- Vsi** O, nič, nič!
- Zlodej** Prepir?
- Vsi** Ne, ne! Kaj še!
Zlodej odide na levo.
- Učitelj** O, da bi že minila ta sramota! Moje srce je žalostno, smrti željno! Odreši Bog, odreši to dolino šentflorjansko!
- Župan** Odreši jo!
- Vsi** Odreši jo!

8. PRIZOR

Prejšnji; Zlodej se vrne; vrata na levi so odprta na stežaj

- Zlodej** *s slovesnimi koraki, s slovesno gesto, s tišjim glasom*
Mir! Razvrstite se — razvrstite se v špalir!
Razvrste se poslušni in tihi v dolg špalir v ozadju.
- Zlodej** In kadar se prikažeta, zakličite od srca: slava njemu, čast Jacinti!
Dacarju tiho.
Kako?
- Dacar** *tiho in čemerno*
Slava njemu, čast Jacinti! — Kujon!

9. PRIZOR

V durih na levi se prikažeta Peter in Jacinta. Peter se je zredil, rdeč je in zelo slovesno oblečen. Jacinta je oblečena v svetlo prozorno haljo, prepasana je s srebrnim pasom; dolg plašč svetlo modre barve ji visi od ramen in je pod vratom s srebrno zapono pritrjen; v laseh, na tilnik spletenih, ima tuberoze, ki diše do galerije; vlečko plašča nese popotnik, ki ima predolg frak in zadovoljen obraz.

- Vsi** Slava njemu, čast Jacinti!
Peter in Jacinta gresta z veliko gloriojo mimo vsega špalirja, ki stoji globoko priklonjen; ko se vrneta do srede dvorane, postaneta.
- Peter** Pozdravljeni!
- Jacinta** Pozdravljeni!
Špalir se še globlje prikloni.
- Peter** *razprostre obedve roke*
 Preljubi moji svatje! Srce se mi smeje, oko se mi rosi, ko vas vidim vse, kakor ste, pred seboj! Vso dolino šentflorjansko, od vzhoda do zahoda, vse njene splošne in posebne čednosti! ... Kje je kralj, ki je ogledoval na dlani svoje kraljestvo? Kje rodoljub, ki je z enim samim pogledom objel domovino? In ki jo je z enim samim pogledom spoznal? O, bogat blagoslov me je oblagodaril! ... Jacinta, pozdravi jih! ...
Pozdravljata po vrsti.

- Peter**   *županu*
 Gospod župan! Konec vseh bridkosti, konec vseh zamer! Bodiva kakor brat in brat, kakor rodoljub in rodoljub! Jasno bodi nebo nad nama!
Objame ga.
- Župan**   Bodi!
Jacinta   *ki ji je župan poljubil roko*
 Pozdravljeni!
- Peter**   *dacarju*
 O, dacar, vseh čednosti začetek! Skoro sem že mislil, da boš krohotaje vrgel pod mizo moje povabilo. Ampak tvoje srce je blago in vseobzirno ...
- Jacinta**   Pozdravljen!
Dacar   O, tisto že!
Poljubi Jacinti roko.
- Dacarka**   Kam pa si gledal?
Dacar   Nikamor.
- Peter**   *županji*
 O milostiva! O botrica!
- Župan**   *pogleda čudno*
 Kaj?
- Peter**   *dacarki*
 Pozdravljena! O ta lepota — dacar, kje, odkod?
- Dacarka**   O, saj ni res!
Peter   Pa naj ne bo! — In zdaj, učitelj Šviligoj, ne zameri, da pozdravim tebe, ne zameri, da te pozdravim tako pozno! Ti dišeči cvet, ti čednost doline šentflorjanske!
- Jacinta**   Pozdravljen!

Peter Zmerom me je bilo sram, nerodno mi je bilo zmerom, kadar sem te videl, učitelj Šviligoj! Globoko sem čutil v srcu, da sva si navsezadnje ljubezniva tovariša, da obadva ljubiva to domovino, ti na vzhodu, jaz na zahodu, ti tod, jaz ondod, in da je najboljše, če se nikoli ne srečava ... Pa sem te srečal, Bog je hotel, in sem videl, da imaš naočnike, da slabo vidiš in blago misliš in da se ti kolena tresejo! — Pozdravljen! —

Učitelj *vdano in slovesno*
Tudi ta noč bo minila. Bodi tvoja misel poštena ali nepoštena: pozdravljen!

Poljubi Jacinti roko.

Zlodej odpre na stežaj vrata na verando.

Zlodej *zakliče*

Prižgane so bakle! Mize pogrnjene!

Peter Topel je mrak, ljubi moji svatje, zvezde že sijejo, kmalu vzide mesec, rože diše na vrtu. Lepo vas vabim v ta sladki večer!

Gostje vsi po vrsti na verando, Zlodej tudi.

Peter *Jacinti*

Daj, da bodo veseli! Zaslužili so pošteno!

Jacinta na verando.

10. PRIZOR

Peter in popotnik

- Peter** *popotniku*
Ali je napreženo? Vse pripravljeno?
- Popotnik** Vse, gospod! Ampak zakaj —
- Peter** Ne vprašuj, kontrakta se drži! — Tako ti je torej zapovedano: stoj na straži, glej bistro na pot! Kadar zagledaš debeluha tam spodaj in svetilko v njegovi roki — priteci ter naznani!
- Popotnik** Kdo je debeluh?
- Peter** Ne vprašuj, kontrakta se drži! — Debeluh je postava. Rejena je in počasna, zibala se bo v hrib, kakor kresnica bo opletala svetilka ob tolstem bedru. Tako jo boš spoznal.
- Popotnik** Gospod, nikar me ne tepite: strah me je postave!
- Peter** Sirota, čemu te je strah?
- Popotnik** Krištof Kobar nisem, ampak kračo sem ukradel ... spotoma, ker so bile duri odprte in ker sem bil lačen.
- Peter** Ne jokaj, sirota, zaradi krače! Dvajset krač je v kleti, tvoje so, povrni jih!
- Popotnik** O gospod! — Pa kako bo meni, pa kam bom jaz, kadar se odpeljete s to lepo gospo Jacinto? Joj meni v samoti!
- Peter** Čuj, popotnik, slovesno besedo: v tistem trenutku, ko se odpeljem s to lepo gospo Jacinto, bo tvoj ta grad in tvoja vsa dolina šentflorjanska!
- Popotnik** *se zgrudi na kolena*
O gospod!

Peter Vstani! Narejeno je in potrjeno! Ampak pomni: gospodar ne joka in ne kleči! Postavo čuj, zapoved in pismo: ob prvi malodušni besedi boš popotnik, kakor si bil, in celo dacar bo tvoj gospod!

11. PRIZOR

Prejšnji; cerkovnik pride prihuljen od desne

Peter Pozdravljen! — Tako pozno, cerkovnik, tako pozno, pobožnost doline šentflorjanske? Kje pa je župnik, kaj menca?

Cerkovnik Prizanesite! Obolel je.

Peter Kako, obolel? Kako se je predrznil, da je obolel?

Cerkovnik Od žalosti in od sramu.

Peter Pa mu bodi milost ob tej veseli uri! Kadar se povrneš, reci, da nič ne zamerim!

Iztegne roko.

Na verandi je pohujšanje!

Cerkovnik odide na verando.

Na stražo, sirota!

Odide za cerkovnikom na verando; tam žvenket kozarcev, smeh in glasen razgovor.

12. PRIZOR

Popotnik sam; potem Zlodej

Popotnik Ves grad in vsa dolina šentflorjanska! ... Glej, zdaj, ko mi je postlan paradiž, zdaj bi rajši romal!
Gre proti durim na levi.

Zlodej *z verande*

Popotnik!

Popotnik *odmahne z obema rokama*

Nič! S te boj ne govorim, prepovedano je!

Zlodej Tak pamet! Eno samo besedo! Ali si, ali nisi?

Popotnik *odmahne*

Nisem!

Zlodej Postoj, v imenu zlodeja! — Zastonj te ni zaslužnil — čemu te je zaslužnil? Glas iz grla, zlodej ukazuje!

13. PRIZOR

Prejšnji; Peter z verande

Peter Kaj trepečeš, gospodar, sirota, kaj čepiš? Na stražo!

Popotnik izgine na levo.

O, prijatelj moj ljubi podzemski, cenjeni moj Konkordat za hrbtom mi delaš kupčije? Kaj je pozabljen najin kontrakt?

Zlodej Ne zameri! Vprašal sem ga —

Peter O vremenu! — Meni pa se zdi, ljubi moj Konkordat, da mi že nekoliko preseda tvoja družba! Kako je bilo zmenjeno in zapisano? Položim ti pod no-

ge to dolino šentflorjansko, vso pohujšano, kakor je — pa mir besedi! Ti si pa siten, opletaš se mi okoli nog, krmežljava, kopitonoga nezaupnost, da se te drugače ne bom iznebil kakor z bičem! — Kaj si lazil za tistim siromakom, za nebogljencem, ki ti ničesar storil ni.

Zlodej Saj nisem lazil za njim! — Pa le pravičen bodi in reci, če ni res, da me slepariš kakor bebca!

Peter Če si bebec, zakaj bi te ne sleparil? Ne bil bi greh! — In kaj me briga? Kaj izprašuješ? Če se je zgodila krivica, jo sam razodeni in jo sam kaznuj, tvoja stvar je! — Lepa reč: zlodej moleduje za dobroto in milost!

Zlodej Nič ne molédujem. Pa kako se je zgodilo, da sem nenadoma hlapec, ko sem bil gospodar? Da sem ukanjen, ko sem bil slepar?

Peter Slepar?

Zlodej Ne slepar! Zaletelo se mi je! — Sirota iz doline šentflorjanske je podpisala —

Peter Je podpisala!

Zlodej Da privleče na vrvi to dolino šentflorjansko —

Peter Da jo privleče!

Zlodej In sám sebe najpoprej! — Mi pa nismo ne pogledali in ne premislili ... razodeni, Peter, in prisezi: ali si ti sirota iz doline šentflorjanske ali nisi? Ali smo te redili po zasluženju ali zastonj?

Peter Redili?

Zlodej Ne očitam — ampak v kontraktu je bilo prijetno življenje!

- Peter** Kaj? To življenje, da je bilo prijetno? Med bebce me pahneš in grešnike — pa lepo življenje?
- Zlodej** *preplašen*
In grad?
- Peter** Le povrni se, zlodej, s smradom svojim, odkoder si prišel! Poznal sem lepše življenje, preden sva napisala kontrakt; v kolibi sem boljše spal nego v gradu, boljše za plotom nego na postelji! — Pekel je čedalje bolj dolgočasen in bebast; zapišem se nebesom!
- Zlodej** Zmerjal si, ampak odgovoril nisi, kdo si.
- Peter** Ker si tolik siromak, ti obljubim: še nocej me boš spoznal!
- Zlodej** *zamišljen*
Strah me je in sram!

14. PRIZOR

Prejšnji; v plašč zavita, vesela v obraz, sanjajoča v očeh, pride Jacinta z verande.

- Jacinta** Kje si? Poljubi me, da mi bo vroče! Hladno je že zunaj in pijani so; in tudi jaz sem pijana!
- Peter** Služi, hlapec, služi gostom!
Zlodej na verando.
- Jacinta** Res, pijana sem, vse luči so v mojih očeh!
- Peter** Vse svetle luči, vidim jih!
- Jacinta** In rada bi, Peter, rada bi ... rada bi se zdaj vozila z jadrnim jadrnim vozom preko široke ravni ... in nebo bi sijalo visoko visoko, ... in zvezde bi padale ... padale v moje naročje! ...

- Peter** Gonila bova, ljubica, še to noč
in še to uro po široki rávni,
čez hribe in doline in vode,
čtetvero vrancev je napreženih.
- Jacinta** Pojdiva! — Dragi, spala bi in v spanju
plesala ... Ali je za obadva
prostora? ... Rada bi mehkó ležala
in gledala v nebo in v bele zvezde,
ki bi mi gorke padale v naročje.
Z levico bi držala ti desnico,
z desnico pa bi te objemala.
- Peter** Trenutek še ... koleno ob kolenu
in roka v roki, srce do srca! ...

15. PRIZOR

Peter in Jacinta; gostje prihajajo z verande.

- Dacar** *pride z verande pijan, s kozarcem v roki*
Pa zakaj, gospa Jacinta, pa zakaj odtod?
- Dacarka** *za njim*
Tega nikar ne! Tega nikoli ne! Pod njenim stolom
je sedel in je žvižgal in mižal in si je mislil bogve
kaj!
- Župan** *z verande*
Gospa Jacinta, kod in kam? Vsa srca so stopljena!
- Županja** *za njim*
Tega pa ne! Nikoli ne! Na stara leta pleše!
- Štacunar** *z verande*
Gospa Jacinta, kam in kod? Še srce moje z vami!

Štacunarka Za to besedo se boš postil sedem dni in sedem noči!

Vsi gostje se povrnejo.

16. PRIZOR

Prejšnji

Peter Hlapec, hišnik, spoznaj svoj posel!

Zlodej Pogrnjeno je!

Peter *gostom*

Hladno je že na verandi, mesec je že vstal. Svatje ljubi, izpijmo v izbi poslednji kozarec, pozdravimo se poslednjikrat!

Vsi Poslednjikrat?

Peter Ker pozna je noč!

Svatje sedajo.

In ker je noč pozna, bodimo veseli! Odpustimo, kar je odpuščanja vredno, pozabimo, kar je vredno po zabljenja. In pijmo!

Vzdigne kozarec.

Vsi *vzdignejo kozarce*

Ženin in nevesta!

Peter Tudi meni je blago ob tej uri, Jacinta: romar je zaduhal cesto! Zappleši, Jacinta!

Jacinta *vrže plašč pred Petra*

Zvezde bi padale name, jaz bi plavala k njim!

Peter *Zlodeju*

Gosli!

Zlodej *vzame gosli, ki mu jih da služabnik*

Ponižaj me, kakor se ti zdi; prišel bo čas!

Zlodej igra na gosli; Jacinta pleše.

Ko dopleše Jacinta

Županja

županu

Kaj si rekel?

Župan

Pijem!

Izprazni kozarec.

Dacarka

dacarju

Kam si gledal?

Dacar

V kozarec!

Izpije.

Štacunarka

Kaj si brcal?

Štacunar

Od žeje.

Izpije.

Ekspeditorica Ali se vam je kolcalo, učitelj Šviligoj?

Učitelj

Od bridkosti in premišljevanja.

Pije.

Jacinta

sede na nizko klopco, glavo položi Petru v naročje

Spala bi ... v jadrnem vozu pod zvezdami bi spala!

Vsi pijó in so že zabuhli v obraz.

Dacar

poje nečedno

Ljub'ca moja, kaj si taka,

da ti je vsaka noč prekratka ...

Učitelj

vstane

Gospoda! Svatje! Rodoljubi! Mislili smo — plahi, — malodušni! — da je prišlo pohujšanje v dolino šentflorjansko! In glejte, kesajte se, odprite oči na stežaj: saj ni prišlo pohujšanje, prišla je lepota in z njo veselo spoznanje! Ni nam pokazal srca na

dlani, komaj da je prestopil prag — tako delajo hinavci in razbojniki! Počasi le smo ga spoznavali, po mnogih bridkosti in izkušnjavah smo ga spoznali! Zdaj, ko je pred nami velik in svetel, ga prosimo odpuščanja za vse svoje hude misli in tajne očitke! — Glejte in občudujte božja pota: na tako čuden način nam je bil poslan in razodet rodoljub, ki je po vseh svojih mnogoštevilnih čednostih in lastnostih ustvarjen za našega vodnika in prvoboritelja! Izpregledali smo, odkrite so nam nenadoma vse njegove zasluge za našo znanost in umetnost, za literaturo in politiko kakor tudi za napredek na gospodarskem polju —

Zlodej
Učitelj

Na gospodarskem polju — res!

In za domovino sploh! Posebno pa še moram poudarjati, da je graščak Peter, naš nadvse zaslužni rodoljub, navdušen za narodno slogo in za vse druge svetinje, ter da nam je tudi v tem oziru vzgled in luč! — O svatje! Kaj pa bi rekel o prečudežni nevesti njegovi, o prelepi gospe Jacinti, o tej devici brez primere? Jezik, miruj; molči, beseda! — Svatje: vse hude misli pod pepel in prah, zlohotne sumnje v bežni veter! Poklonimo se jima, nevesti in ženinu!

Vzdignejo, trčijo, pijó.

Peter

Zahvalim te, učitelj Šviligoj, za prelepe besede, vse vas zahvalim, svatje in rodoljubi, za toliko ljubezni! Toda glejte, pozna je že noč in kljub baklam in lestencem sijejo že zvezde v ta veseli hram. Mudi se nama na veličastno pot, na cesto vriska-

nja in vseh sladkosti! Vi pa se radujte, kakor se svatom spodobi: moj dom je vaš dom.

Dacar *s pijanim smehom*

Tisto je že res: tvoj dom je naš dom ... naši grehi so ga sezidali!

Vsi Molči, sova!

Popotnik *plane od leve*

Postava se ziblje, svetilka ob bedru!

Peter *ogrne Jacinto*

Na voz, Jacinta! Po široki ravnini čez hribe in doline in vode!

Jacinta Z levico ti bom stiskala desnico, z desnico pa te bom objemala!

Peter in Jacinta na verando; od zunaj se čuje bič voznikov in prhanje konj; voz oddrda.

17. PRIZOR

Prejšnji brez Petra in Jacinte; potem debel človek

Zlodej Kam?

Vsi *v nenadnem strahu*

Kam?

Zlodej Ni bil!

Vsi Kdo je bil?

Duri na desni se na stežaj odpro; v dvorano stopi debel človek, vaškemu policistu podoben, sabljo ob strani, svetilko v roki

Debeli človek V imenu postave vprašam, če se ne skriva tod Krištof Kobar, tat, umetnik, kontrabandar in razbojnik?

Vsi molče okamneli.

Debeli človek Kdo izmed vas, vprašam, je Krištof Kobar, tat, umetnik, kontrabandar in razbojnik, ki se je priklatil v dolino šentflorjansko, da jo pohujša?

Vsi, debeli človek tudi, se ozro na popotnika.

Popotnik *ves ubog in klavrn*

Kako bom umetnik, kako bom razbojnik? Sirota sem iz doline šentflorjanske; Mojzes, pod vrbo skrit.

Vsi *v grozi*

Kdo?

Popotnik Nikar me ne tepite! Krištof Kobar se je odpeljal z nevesto ...

Zlodej Hudiča samega je ukanil!

Plane skokoma na verando in izgine smrdeč.

Vsi *zakriče od groze*

Zlodej sam!

Dacar *popotniku*

Samo tale spletkarica je kriva, ta reva jokava!

Popotnik Saj nisem kriv, saj grem na pot!

Zbeži na verando.

Vsi Samo ta je kriv!

Okrenejo se za njim.

18. PRIZOR

Prejšnji brez Zlodeja in popotnika

Župan

Stojte, rodoljubi iz doline šentflorjanske! Ne pre-
naglite se, poslušajte resno besedo! — Veliko po-
hujšanje je prišlo v dolino šentflorjansko, velika
sramota je prišla nadnjo! Zlodej sam je prišel med
nas in se je izdal za krščenega človeka, z njim pa
je prišel največji razbojnik današnjih časov, ime-
nitni Krištof Kobar. Ampak vse to ni pomagalo
nič, neomajana in neomajna je ostala čednost do-
line šentflorjanske!

Dacar

Resnično!

Župan

Pri tebi, dacar, ni bilo kaj omajati! Zvesta in ne-
oskrunjena je naša rodoljubnost in taka ostane
na vekomaj. S sramoto oblita in zasmehom na-
šim sta pobegnila zlodej in razbojnik, je pobeg-
nil za njima tudi tisti repek, sirota imenovan! Mi
pa ostanemo — zmagovalci na bojnem polju;
čisto vihra nad nami bandero doline šentflor-
janske. In pod tem banderom zapojmo, pohuj-
šanju vkljub! ...

Vsi*se vstopijo v vrsto in zapoje šolsko pesem*

Alojzij sveti, cvet mladosti,
izgled prelepi nam si ti;
poslušaj pazno nauk svetosti,
pobožno tega mat' uči ...

www.omnibus.se/beseda

ISBN 91-7301-041-3